

5. O GALEGO NAS CONDICIÓNS LABORAIS

Os xornalistas afirman ter un dominio do galego case total. Practicamente todos din entendelo e falalo, e nove de cada dez, ademais, saben lelo e escribilo. É dicir, os informadores aseguran estar preparados para traballar integramente na nosa lingua, tanto nas relacións coas fontes coma na elaboración de textos para ser transmitidos á audiencia, independentemente do soporte no que traballen. Con todo, o avultado das cifras en todas as modalidades fai pensar que se trata dunha desviación de respostas que non reflicten realmente o grao de coñecemento lingüístico senón que son un intento de adecuar a situación manifestada ao que se supón que debería ser: que os xornalistas que traballan en Galicia dominan o galego. O panorama que declaran os xornalistas é moi diferente do mapa social, sobre todo en canto á capacidade de lectura e escritura no noso idioma.

	XORNALISTAS	POBOACIÓN GALICIA
ENTENDE	100	99,16
FALA	96	91,05
LE	92	68,66
ESCRIBE	87,3	57,64
FORTE	TÚÑEZ/LÓPEZ, 2000	INE, CENSO 2001

Táboa Nº 116. Proporción de coñecemento do galego

Son máis os xornalistas que aseguran que falan galego que os que escollen este idioma para manter unha conversa. Polo tanto, sobre os datos de uso da nosa lingua nas redaccións produto dos inquéritos realizados aos profesionais pesa a incerteza de se realmente se obteñen de declaracións de uso real de galego ou castelán, ou se en cambio son froito de respostas que se intentan adecuar ao que se considera que pode ter una lectura social máis

favorable. Ao comparar os resultados dos tres grandes traballos sobre xornalistas desenvolvidos en Galicia obsérvase que existe unha tendencia a manifestar unha pose lingüística que non se adecúa ao uso real, senón que supón unha decantación cara ao castelán ou cara ao galego en función da imaxe que o entrevistado quere proxectar.

As diferenzas entre usos reais e usos declarados saen á luz en moitas interrogantes que buscan aclarar actitudes profesionais. Por exemplo, todas as investigacións sobre xornalistas coinciden en sinalar que máis da metade dos enquisados aseguran rotundamente que contrastan noutras fontes as informacións que recollen en conferencias de prensa, aínda que a práctica totalidade das informacións realizadas sobre unha conferencia de prensa se transmitan cunha única fonte. Por iso, neste apartado o que se pretende é confrontar as dúas posibilidades a través dunha relectura comparativa dos dous inquéritos máis próximos no tempo entre os tres desenvolvidos en Galicia, de xeito que se poda facer unha diferenciación entre os datos de uso e os de declaracións de uso:

USO REAL. É un dato engadido da enquisa desenvolvida a partir dun censo propio de informadores realizado no ano 2000 polo impulso do Consello da Cultura Galega e a Asociación da Prensa de Santiago, xa que a entrevista persoal cos xornalistas comezaba cunha solicitude de decantación lingüística fóra de cuestionario. Ao suxeito dáballe a elixir a lingua na que prefería que se desenvolvera a conversa persoal e forzábbase a súa escolla cara a unha decantación entre galego e castelán. Loxicamente, esa opción presentábase aleatoriamente en calquera dos dous idiomas para que a lingua do entrevistador non fose un canalizador da escolla lingüística. A decisión do entrevistado era, sen dicirillo, o primeiro dato do cuestionario e só nos casos nos que había unha negativa

reiterada a escoller lingua se anotaba un dobre uso habitual de galego e castelán.

USO DECLARADO. As referencias do uso lingüístico declarado obtéñense da relectura das táboas da investigación desenvolvida para o Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia sobre o censo da organización, no que as preferencias e usos lingüísticos se computaron a partir dunha das preguntas do inquérito, realizado telefonicamente.

Os resultados sobre lingua escollida e lingua declarada ofrecen panoramas non coincidentes. A intención non é, con todo, facer unha comparación frontal, xa que aínda que as dúas investigacións foron coordinadas pola mesma persoa e realizadas cunha metodoloxía similar, os universos de estudo non son coincidentes. Preténdese, pois, unha exposición descritiva, xa que se trata de cifras que non poden proxectarse sen unha reinterpretación contextual. Como exemplo baste referirse á cifra de emprego do galego no traballo: Que case a metade dos xornalistas declaren que usan o galego na súa actividade laboral podería levar a crear unha falsa imaxe dun equilibrio cuantitativo entre as informacións transmitidas á audiencia en galego e as que se transmiten en castelán.

Convén lembrar, pois, que cando neste apartado se fale de galego e xornalistas só se estará a reflectir o uso que os informadores fan da lingua na súa actividade profesional ou persoal, pero non o uso da lingua como soporte dos textos que eles elaboran e transmiten. Poderíamos enumerar moitas razóns para explicalo. Algunhas delas son estas¹:

---

¹ Achegas dos xornalistas que participaron nos grupos de discusión.

- Nin cada xornalista elabora un só texto cada día nin en todos os soportes se produce o mesmo número de informacións cada xornada. A produción numérica de temas diarios dun periodista de axencia (maioritariamente castelanfalantes) triplica á doutro de televisión (maioritariamente galegofalantes). Polo tanto, sería erróneo entender que a proporción de uso habitual da lingua se corresponde proporcionalmente co peso deste idioma como soporte das informacións que se transmiten á audiencia.
- O peso do sector público como titular dos medios é desigual nos distintos soportes: É dominante en televisión e non existe na prensa. Inflúe na lingua como soporte de transmisión medio-audiencia pero non na escolla do galego para a comunicación entre os traballadores ou entre os xornalistas e as fontes.
- Pode que o xornalista sexa un galegofalante que traballa nunha empresa que só emite ou publica en español. Ou ao revés.
- O traballo do xornalista comeza moito antes de poñerse a elaborar os textos que se publican ou emiten. Polo tanto, pode que o xornalista se relacione coas fontes en galego pero que escriba ou locute en castelán.
- Pode que a iniciativa lingüística sexa da fonte cando decide, por exemplo, emitir un comunicado en galego e que o xornalista adecúe o seu traballo á decantación lingüística que fixo a fonte. Outras veces sucede ao revés e é a escolla de lingua do informador a que determina que a fonte fale en castelán ou en galego.

5.1. COÑECEMENTO E USO DO GALEGO

Todos os xornalistas din que entenden o galego e que saben falalo. Din que, pero... Máis da metade di que o fala habitualmente (53,2%) pero cando se lles ofrece escoller a lingua para manter unha conversa a porcentaxe dos que elixen facelo en galego baixa dez puntos (43%). A desviación pode ser tomada como un exemplo que reflicte claramente a diferenza entre uso real e uso declarado. O desequilibrio entre os que din que falan galego e os que realmente se decantan por esta lingua para comunicarse aumenta se se suman a galegofalantes e castelanfalantes as porcentaxes dos que se posicionan como bilingües, como se pode observar claramente no duplicado de táboas que se fai neste capítulo.

Na investigación sobre actitudes profesionais e condicións laborais dos informadores galegos promovida polo Consello da Cultura e a Asociación da Prensa de Santiago, a metade dos xornalistas enquisados (50,3%) pediron que se lles pasara o cuestionario en castelán. Polo galego se decantaron catro de cada dez (43%). O resto (6,7%) negouse a facer escolla lingüística por considerar que non tiña predilección e que se sentía igual de cómodo falando galego ou castelán.

Con todo, os datos de uso lingüístico que se declaran no inquérito realizado no 2002 polo Colexio de Xornalistas de Galicia elevan ate un 53,2% os que din que habitualmente falan galego, reducen a un 23,9% (menos da metade) os que aseguran que prefiren o castelán, e triplican (23,9) os que afirman que usan indistintamente calquera das dúas linguas.

LINGUA...	USADA	DECLARADA
CASTELÁN	50,3	23,9
GALEGO	43	53,2
AS DÚAS	6,7	22,9

Táboa Nº 117. Lingua usada e declarada.

LINGUA...	USADA	DECLARADA
CASTELÁN	57	46,8
GALEGO	49,7	76,1

Táboa Nº 118. Lingua usada e declarada, sumando os bilingües

Tendo en conta o peso dos que manifestan usar indistintamente galego e castelán, pode dicirse que existe un equilibrio lingüístico entre o uso real de ambas as dúas linguas e observase unha proxección de uso irreal a favor do galego que cando se someteu a discusión nos grupos convocados para esta investigación se identificou con unha imaxe estereotipada do uso de galego asociado a modernidade, progresismo e, curiosamente, comodidade:

- *“falas castelán pero cando preguntan dis que falas galego porque queda mellor; é como si admitir que falar castelán fora un elemento de rechazo no grupo, entón dis que falas galego porque en realidade falalo sabes”*
- *“e como cando preguntan si falas inglés, dis que si porque parece que sabes mais ou porque é máis sinxelo, máis cómodo, así ninguén pregunta porque non o falas”*

Cando se segmentan as respostas dos e das xornalistas son máis as mulleres que se decantan pola escolla dunha das dúas opcións, polo que encabezan as porcentaxes de uso tanto de galego coma de castelán. Cando os datos son de uso declarado as cifras varían e os homes que din falar habitualmente en galego triplican aos que din facelo en castelán. No caso das mulleres a diferenza non é tan marcada, pero iso non significa que non sexa considerable, xa que hai 18 puntos en favor do uso do galego. Cando non é “falar” senón “dicir en que se fala”, dous de cada dez homes e tres de cada dez mulleres aseguran que se expresan tanto en galego coma en castelán, sen preferencia por ningún dos dous idiomas.

LINGUA...	HOMES		MULLERES	
	USADA	DECLARADA	USADA	DECLARADA
CASTELÁN	49,1	20,9	52,0	26,4
GALEGO	41,0	58,1	45,7	44,4
AS DÚAS	9,8	20,9	2,2	29,2

Táboa Nº 119. Lingua habitual dos xornalistas, segundo o xénero

LINGUA...	HOMES		MULLERES	
	USADA	DECLARADA	USADA	DECLARADA
CASTELÁN	58,9	41,8	54,2	55,6
GALEGO	50,8	79	47,9	73,6

Táboa Nº 120. Lingua habitual segundo o xénero (sumados os bilingües)

Se se segmentan as respostas por grupos de idade, as diferenzas entre as cifras de uso declarado de idioma e as da escolla lingüística para desenvolver a entrevista mantéñense na mesma tendencia de empregar máis o castelán do que se recoñece ou, se se prefire, de dicir máis veces que habitualmente se fala galego que apostar por esta lingua para iniciar a conversa.

LINGUA..	- 30 ANOS		31 A 40 ANOS		41 A 50 ANOS		+ 50 ANOS	
	USA	DECLARA	USA	DECLARA	USA	DECLARA	USA	DECLARA
CASTELÁN	57,2	20	48,7	25	28,6	17	71,4	35
GALEGO	40,6	56	40,7	54	59,5	56	28,6	35
AS DÚAS	2,1	24	10,6	21	11,9	27	0,9	30

Táboa Nº 121. Lingua habitual segundo a idade

LINGUA...	- 30 ANOS		31 A 40 ANOS		41 A 50 ANOS		+ 50 ANOS	
	USA	DECLARA	USA	DECLARA	USADA	DECLRARA	USADA	DECLRA
CASTELÁN	59,3	44	59,3	46	40,5	44	72,3	65
GALEGO	42,7	80	51,3	75	71,4	83	29,5	65

Táboa Nº 122. Lingua habitual segundo a idade (sumados os bilingües)

A docencia, os gabinetes de comunicación e a televisión son os sectores nos que se observan os maiores índices de uso de galego. Os tres son ámbitos nos que é exclusiva ou maioritaria o peso organizacións de titularidade pública.

SOPORTE	GALEGO		CASTELÁN	
	USADO	DECLARADO	USADO	DECLARADO
PRENSA	38,5	53	55,4	32
RADIO	24,1	48	63	18
TELEVISIÓN	57,4	56	33,7	7
GABINETES	65,5	75	27,6	20
AXENCIA	31,6	30	68,4	23
DOCENCIA	85,7	--	14,3	--

Táboa Nº 123. Lingua dos xornalistas, polo soporte para o que traballan

SOPORTE	GALEGO		CASTELÁN	
	USADO	DECLARADO	USADO	DECLARADO
PRENSA	44,7	68	61,6	47
RADIO	37,1	81	76	51
TELEVISIÓN	62,3	92	38,6	43
GABINETES	69,7	80	31,8	25
AXENCIA	35,8	77	72,6	70
DOCENCIA	85,7		14,3	

Táboa Nº 124. Lingua dos xornalistas, polo soporte para o que traballan (sumados os datos dos bilingües)

Non foi posible establecer cos resultados do inquérito unha argumentación sólida que servise para explicar por que se producen diferenzas tan acusadas entre a lingua que se escollía nun caso para desenvolver a entrevista e a declaración que se facía no outro estudo sobre cal era a lingua habitual.

Podería pensarse que esas diferenzas entre a lingua escollida e a lingua declarada sinalan unha actitude vergonzante do uso do castelán fronte ao do galego. Ou ben que o estereotipo de xornalista en Galicia responde a unha persoa galegofalante, o que levaría a decantar as respostas cara a esa imaxe, aínda que na realidade se dese unha práctica diferente. O argumento é de tal febleza que dándolle a volta tamén resulta válido: podería entenderse que se pide facer a entrevista en galego movido por un uso vergonzante do castelán, aínda que esa fose nalgúns casos a lingua habitual de comunicación.

A favor de apostar polos resultados da escolla lingüística está o feito de que significa executar unha acción sen que se advirta que se vai computar como tal nos resultados, e que tampouco hai elementos suficientes para pensar que esa decantación lingüística é produto dun comportamento colectivamente inducido cara a unha situación de impostura. A sinceridade das respostas que hai detrás das cifras de uso declarado refórzase debido a que as respostas

sobre a lingua de traballo marcan unha clara inversión de tendencia sobre a lingua habitual e mesmo se corresponden cos resultados de presenza do galego en función do soporte. As cifras son diferentes pero non se exclúen entre si. As dúas son válidas. Cada unha marca unha tendencia diferente: o uso declarado e o uso realizado.

SOPORTE	GALEGO		CASTELÁN	
	HABITUAL	TRABALLO	HABITUAL	TRABALLO
PRENSA	53	8	32	77
RADIO	48	41	18	37
TELEVISIÓN	56	78	7	11
GABINETES	75	70	20	11
AXENCIA	30	15	23	77

Táboa Nº 125. Lingua dos xornalistas, polo soporte para o que traballan

O reparto territorial dos usos lingüísticos ofrece unha curiosa división de galego nas vilas do interior (Santiago, Lugo e Ourense) e de castelán nas costeiras (Coruña, Pontevedra e Vigo).

ZONA	LINGUA
A CORUÑA-FERROL	CASTELÁN
SANTIAGO	GALEGO
PONTEVEDRA-AROUSA	CASTELÁN
VIGO	CASTELÁN
LUGO	GALEGO
OURENSE	GALEGO

Táboa Nº 126. Lingua dos xornalistas, por demarcación territorial

O mapa non coincide co que resulta de aplicar aos resultados das medicións de uso de galego na prensa á área de difusión preferente para cada

xornal². Os índices de galego son tan baixos que non permite una comparación relevante: nas demarcacións onde os xornalistas fala menos o galego edítanse os xornais con menor proporción de contidos nesa lingua. Hai, sen embargo, unha excepción que contravén esta regra e que non deixa de ser ben chamativa xa que o mapa de uso lingüístico dos xornalistas sitúa a Pontevedra con predominio do castelán e os xornais coas maiores porcentaxes de galego son os que se editan en Pontevedra e en Arousa.

ZONA	LINGUA	MEDIO	% GALEGO
A CORUÑA-FERROL	CASTELÁN	DIARIO DE FERROL	5,08
		EL IDEAL GALLEGO	2,75
		LA OPINIÓN	3,22
		LA VOZ DE GALICIA	5,56
SANTIAGO	GALEGO	EL CORREO GALLEGO	5,82
		GALICIA HOXE	94,10
PONTEVEDRA-AROUSA	CASTELÁN	DIARIO DE AROUSA	7,72
		DIARIO PONTEVEDRA	7,50
VIGO	CASTELÁN	ATLÁNTICO DIARIO	3,76
		FARO DE VIGO	3,89
LUGO	GALEGO	EL PROGRESO	5,01
OURENSE	GALEGO	LA REGIÓN	6,40

Táboa Nº 127. Lingua dos xornalistas e dos xornais

² Como regra xeral, identifícase esa zona coa cidade de difusión do xornal.

5.1.1. XORNALISTAS DE PRENSA

A porcentaxe de periodistas de prensa que afirma entender, falar, ler e escribir correctamente en galego é catro puntos inferior á media da mostra total. Aínda que as porcentaxes de coñecemento e uso son amplas en todos os soportes, na prensa dáse un dos rexistros máis baixos, que só supera ao dos informadores que traballan en axencias. Atendendo a diferenzas de xénero observamos que hai unha proporción lixeiramente superior de homes que de mulleres entre os xornalistas de prensa que se decantaron por usar o galego. E se temos en conta a idade do periodista, atopamos que o uso do galego é menor entre os máis novos e que vai en aumento a medida que se incrementa a idade.

COÑECEMENTO E USO DO GALEGO	XORNALISTAS	% PRENSA	POBOACIÓN GALICIA
SO O ENTENDE	100	100	99,16
FALA	96	94,6	91,05
FALA E LE	92	88,4	68,66
FALA, LE E ESCRIBE	87,3	83,8	57,64

Táboa Nº 128. Proporcións de coñecemento do galego

A pesares do que indican estas cifras, a lingua maioritaria dos informadores que desenvolven o seu labor na prensa escrita é o castelán, lingua na que escolle falar máis da metade dos xornalistas que traballan neste medio (55,4%), fronte ao 38,5% que pide ser entrevistado en galego. Así e todo, cando se preguntan os hábitos lingüísticos, as tendencias invértense. Os que din falar habitualmente en castelán (32%) son bastantes menos cos que din facelo en galego (53%).

PRENSA		
GALEGO	USADO	38,5
	DECLARADO	53,0
CASTELÁN	USADO	55,4
	DECLARADO	32,0

Táboa Nº 129. Lingua usada e declarada na prensa

GALEGO	
DECLARADO	53,00
USADO	38,50
PUBLICADO (CON GH)	10,15
PUBLICADO (SEN GH)	5,15

Táboa Nº 130. Comparación entre a lingua usada e declarada na prensa e a proporción de contidos publicados

O contraste entre calquera das dúas cifras (uso ou declarado) de emprego do galego polos xornalistas e a translación aos contidos publicados é evidente. Parece reforzarse a aposta por identificar o uso da lingua como soporte das mensaxes mais como unha estratexia empresarial que moitas veces os xornalistas asumen como decisión persoal³.

Nesa mesma liña apunta o feito de que máis da metade dos xornalistas de prensa entrevistados (62,3%) amosábanse dispostos a empregar o galego para redactar as súas noticias se dependese deles (Túñez&López, 2000) e sempre que a empresa contase cun departamento específico de corrección lingüística. A eles hai que sumar o 18,5% que asegura que xa escribe no noso idioma. Hai, con todo, unha porcentaxe considerable (14,6%) que apostaría por

³ Como se explica no capítulo que aborda as relacións laborais e a lingua, non hai regras escritas sobre o uso de lingua pero si pautas de comportamento a favor dun desequilibrio favorable ao castelán.

seguir escribindo en castelán aínda que tivese o apoio dun departamento de asesoramento lingüístico.

PREDISPOSICION A USAR GALEGO	% PRENSA
XA O USO	18,5
SI, CON DEPARTAMENTO DE CORRECCIÓN	62,3
NON, NIN CON APOIO DE LINGÜISTAS	14,6
NS/NC	4,6

Táboa Nº 131. Predisposición a usar o galego na prensa.

5.1.2. XORNALISTAS DE RADIO

En torno á lingua, do que se di o que se fai hai na radio unha diferenza considerable. As cifras de uso lingüística dos xornalistas que traballan na radio non deixan lugar a dúbidas: de cada dez entrevistados, seis pediron falar en castelán (63%), dous en galego (24,1%) e un non fixo escolla lingüística, polo que se clasificou como bilingüe. Ben diferente é o panorama dos usos declarados: só dous din que falan en castelán (18%), cinco aseguran falar galego (48%) e os tres restantes declaran ser bilingües.

RADIO		%
GALEGO	USADO	24,1
	DECLARADO	48
CASTELÁN	USADO	63
	DECLARADO	18

Táboa Nº 132. Lingua usada e declarada na radio.

Esta diferenza entre falar e saber falar é mais significativa no caso da radio, tendo en conta que o maior cadro de persoal está na *Radio Galega*, con emisión integramente na nosa lingua, e en *Radio Nacional de España*, que desde finais do 2004 emite integramente para Galicia en galego⁴.

COÑECEMENTO E USO DO GALEGO	XORNALISTAS	% RADIO	POBOACIÓN GALICIA
SO O ENTENDE	100	100	99,16

⁴ Maioritariamente, as horas de emisión son en castelán xa que se fai unha programación en cadea para todo o Estado con desconexións para Galicia, que son as que se emiten en galego. En Cataluña, sen embargo, a antiga Radiocadena Española é hoxe Radio 4, que emite integramente en catalán.

FALA	96	94,6	91,05
FALA E LE	92	88,4	68,66
FALA, LE E ESCRIBE	87,3	83,8	57,64

Táboa Nº 133. Proporcións de coñecemento do galego.

En contra do que puidera pensarse por esa identificación da lingua como soporte fundamental de emisión de contidos, non deixa de sorprenden que cando se separan as respostas entre os xornalistas de emisoras de titularidade privada e pública non se chegue nestas últimas a un 30% de uso de galego. Só o 21,2% dos entrevistados que traballan en emisoras privadas e o 28,6% dos que están nas públicas pediron realizar en galego a entrevista. A porcentaxe de castelanfalantes nas empresas públicas é do 52,4%, fronte ao 69,7% no caso das privadas.

Atendendo a diferenzas de xénero, un tres de cada catro (74,1%) mulleres declararon que habitualmente traballan en castelán, fronte a un de cada dous (51,9%) homes. A meirande parte dos entrevistados asegura que a súa escolla lingüística (maioritariamente os castelanfalantes) vén determinada polo costume de falar nese idioma (41,7%) ou ben porque esa foi a súa lingua nai (45,8%), pero non por descoñecemento do galego, que afirma entender o 100% e saber falar o 94,6%.

5.1.3. XORNALISTAS DE TELEVISIÓN

Máis da metade dos xornalistas de televisión falan galego. Neste caso as cifras de escolla lingüística e de uso declarado de lingua son case coincidentes. Ben distintas son as cousas respecto ao castelán: tan só un 7% dos entrevistados reconece que é a súa lingua habitual, pero o 33,7% dos entrevistados escólleo para a entrevista polo que se manifestan unha vez máis, esta vez nos que din ser bilingües, as condutas lingüísticas ocultas cunha proxección social de uso de galego que está por riba da realidade. As cifras son significativas porque a práctica totalidade dos xornalistas que traballan para televisión en Galicia están nos cadros de persoal das canles públicas, TVE e TVG, que emiten as súas programacións en galego. O 62,7% dos xornalistas de ámbalas dúas empresas públicas falan habitualmente galego, fronte ao 30% dos que traballan en emisoras privadas.

TELEVISIÓN		
GALEGO	USADO	57,4
	DECLARADO	56,0
CASTELÁN	USADO	33,7
	DECLARADO	7,0

Táboa Nº 134. Lingua usada e declarada polos xornalistas de televisión.

As cifras permiten intuír que na televisión se atopa un moi bo nivel de coñecemento do galego, xa que case todos os xornalistas (95,1%) declaraban entender, falar, ler e escribilo correctamente.

COÑECEMENTO E USO DO GALEGO	XORNALISTAS	% TV	POBOACIÓN GALICIA
SO O ENTENDE	100	100	99,16

FALA	96	100	91,05
FALA E LE	92	100	68,66
FALA, LE E ESCRIBE	87,3	95,1	57,64

Táboa Nº 135. Proporcións de coñecemento do galego.

A segmentación dos resultados evidencia un forte desequilibrio por sexos: as mulleres que traballan na televisión e falan habitualmente en galego (74,2%) son porcentualmente o dobre que os homes (40%).

Este elevado coñecemento do galego tradúcese en que un de cada cinco xornalistas de televisión aseguren que traballan en galego. Do resto, case todos estarían amosan unha disposición favorable a empregalo.

PREDISPOSICION A USAR GALEGO	% TV
XA O USO	82
SI, CON DEPARTAMENTO DE CORRECCIÓN	15
NON	3

Táboa Nº 136. Predisposición a usar o galego na prensa.

5.1.4. XORNALISTAS DE AXENCIAS

A lingua maioritariamente falada polos xornalistas das axencias de noticias é o castelán. Cando se lles pide que escollan lingua para conversar, sete de cada dez optan por facelo en castelán (68,4%) e tres apostan polo galego (31,6). Cando só se lles pregunta en qué acostuman falar, dous din que en castelán (23%) e tres aseguran que o fan en galego (30). Os cinco restantes decláranse bilingües.

AXENCIAS		
GALEGO	USADO	31,6
	DECLARADO	30,0
CASTELÁN	USADO	68,4
	DECLARADO	23,0

Táboa Nº 137. Lingua usada e declarada nas axencias.

As axencias son o soporte no que se detecta que a porcentaxe de coñecemento do galego oral e escrito é máis baixa en comparación cos outros medios; non por iso se pode considerar que sexa unha cifra reducida, xa que catro de cada cinco (79%) xornalistas aseguran que o falan, len e escriben correctamente.

COÑECEMENTO E USO DO GALEGO	XORNALISTAS	AXENCIAS	POBOACIÓN GALICIA
SO O ENTENDE	100	100	99,16
FALA	96	100	91,05
FALA E LE	92	84	68,66
FALA, LE E ESCRIBE	87,3	79	57,64

Táboa Nº 138. Proporcións de coñecemento do galego.

Ese descoñecemento do galego tamén se proxecta na frecuencia de uso desta lingua como soporte das informacións que transmiten as axencias: só o 15% afirma que escribe en galego. Do resto, de cada seis hai cinco que se amosan dispostos a facelo sobre todo si contan co apoio dun departamento lingüístico.

PREDISPOSICION A USAR GALEGO	% AXENCIAS
XA O USO	15
SI, CON DEPARTAMENTO DE CORRECCIÓN	70
NON	15
NS/NC	0

Táboa Nº 139. Predisposición a usar o galego na prensa.

5.1.5. XORNALISTAS DE GABINETES

A lingua maioritariamente falada polos xornalistas dos gabinetes de prensa é o galego, idioma que escollen o 65% da mostra, mentres os que aseguran falalo habitualmente sube ata o 75%.

GABINETES		
GALEGO	USADO	65,5
	DECLARADO	75,0
CASTELÁN	USADO	27,6
	DECLARADO	20,0

Táboa Nº 140. Lingua usada e declarada nos gabinetes.

De todos modos, os gabinetes son o sector no que se atopa un maior índice de coñecemento do galego oral e escrito. Case a totalidade (97%) asegura que sabe falalo e lelo, e nove de cada dez (90%) di que tamén o escribe correctamente. En boa medida, isto é debido a que están no sector institucional e a que o galego é un valor positivo na proxección de imaxe corporativa en Galicia.

COÑECEMENTO E USO DO GALEGO	XORNALISTAS	% RADIO	POBOACIÓN GALICIA
SO O ENTENDE	100	100	99,16
FALA	96	100	91,05
FALA E LE	92	97	68,66
FALA, LE E ESCRIBE	87,3	90	57,64

Táboa Nº 141. Proporcións de coñecemento do galego.

5.1.6. XORNALISTAS DE INTERNET

Os cadros de persoal das empresas xornalísticas en internet son aínda pouco representativos no conxunto da profesión como para ter estudos verdadeiramente descritivos do que está a pasar nas redaccións on-line que, certo é, nos últimos anos medraron en proporción xeométrica.

Co galego, Internet presenta un perfil que, cando menos, non deixa de ser curioso. Trátase dun novo soporte no mundo da información ao que se incorporan xornalistas que veñen de licenciarse, a maioría en Xornalismo. Namentres nos demais soportes a tendencia é que se incorporen ás redaccións informativas o dobre de mulleres que de homes, na rede ocorre todo o contrario e a pesares de que a maioría dos cadros de persoal están recién creados, entre os que elaboran contidos informativos para Internet hai dous homes (63,2%) por cada muller⁵. Cobra significado, pois, neste caso, segmentar os resultados por sexos.

As cifras de usos lingüísticos entre os xornalistas que traballan en Internet son favorables ao uso do galego como lingua habitual: mais da metade dos redactores decláranse galegofalantes (56%). En castelán aseguran falar a cotío o 16% e afirman que tanto usan unha lingua como a outra o 26%. Neste caso, as cifras case valerían para homes e mulleres. Da Rede non hai datos de uso, so de declaración de uso.

FALA HABITUALMENTE...	% INTERNET	HOMES	MULLERES
GALEGO	56	58	55
CASTELÁN	17	16	18
AS DÚAS	27	26	27

Táboa Nº 142. Lingua falada habitualmente, en función do sexo.

Nos usos do galego para redactar os textos que *colgan* nas *webs* prodúcese unha división homoxénea entre os que din traballar en galego e os que manteñen que sempre o fan en castelán: 46,7% en cada caso. O resto, traballa coas dúas linguas. Ao diferenciar por sexos rómpese a paridade: máis da metade dos homes escriben en galego (53%), mentres que as mulleres que escriben en castelán son o dobre que as que o fan en lingua galega.

REDACTA HABITUALMENTE EN...	% INTERNET	HOMES	MULLERES
GALEGO	46,7	53	36
CASTELÁN	46,7	37	64
AS DÚAS	6,6	11	--

Táboa Nº 143. Lingua empregada para escribir, por sexo.

---

⁵ López e Túñez, 2002

5.2. O GALEGO DOS XORNALISTAS

A relectura de datos que se realiza no capítulo anterior precisaba dunha actualización que permitise un novo enfoque sobre a incidencia da lingua como elemento definitorio do traballo dos informadores galegos. Ou ao revés: que permitise establecer cales son as similitudes e as diferenzas existentes entre os galegofalantes, os castelanfalantes e os que se expresan indistintamente nas dúas linguas.

O obxectivo deste capítulo é, pois, atopar indicadores que permitan debuxar un perfil laboral en función da lingua usada habitualmente polos xornalistas aínda que unha primeira lectura dos datos semella indicar que galegofalantes, castelanfalantes e bilingües non ofrecen diferenzas significativas que permitan considerar a decantación lingüística como un factor de incidencia na situación laboral dos profesionais da información.

Para conseguir un perfil laboral en función da lingua procedeuse a unha nova explotación dos rexistros conseguidos no inquérito sobre a situación laboral dos inscritos no Colexio Profesional de Xornalistas de Galicia, publicado no 2002, que ofrecera datos inéditos sobre a relación que puidera haber entre a lingua empregada polos xornalistas e a súas circunstancias laborais. O resultado desta indagación cuantitativa someteuse a contraste cualitativo a través de grupos de discusión con xornalistas como participantes e coa interpretación dos datos entre os *tópicos* da sesión.

Tamén se quixo ollar cara o futuro a través dun inquérito aos que están nos últimos anos da Licenciatura de Xornalismo na USC e que xa fixeron prácticas laborais nos medios de comunicación de Galicia para contrastar o seu uso lingüístico habitual e o emprego que tiveron que facer nesa experiencia laboral.

5.2.1 PERFILES LABORAIS

A busca de datos inéditos e a súa revisión cualitativa consideráronse precisas tendo en conta, por exemplo, que cando se observa a lingua que empregan no traballo os xornalistas de cada soporte vese que en gabinetes, radio e televisión é onde se atopan as maiores porcentaxes de uso de galego. Poren, atópanse grandes contradicións: na prensa traballa unha maioría de galegofalantes habituais e, con todo, resulta ser o soporte no que menos se usa a nosa lingua á hora de producir a información. Esta diferenza reforza a idea da estratexia lingüística da empresa como condicionante de maior peso á hora da escolla do idioma no que vehicular á sociedade as mensaxes informativas. Pero incide, á vez, na posible falta de concienciación dos xornalistas sobre o uso, dominio e exercicio da lingua como ferramenta fundamental do seu traballo ou, por dicilo doutra forma, apoia a tese dos que recriminan que se faga un uso público do galego como unha pose lingüística.

	GALEGOFALANTES	BILINGÜES	CASTELANFALANTES
COMO LINGUA HABITUAL:			
SOPORTE	PRENSA (39%)	PRENSA (57%)	PRENSA (20,8%)
SEXO	HOME (70%)	HOME (55,6%)	HOME (58%)
IDADE (MEDIA)	36,6	38	37,8
NIVEL DE ESTUDOS	LIC. EN CC (50%)	LIC CC (45,2%)	LIC EN CC (56,5%)
COMO LINGUA DE TRABALLO:			
SOPORTE	TV PÚBLICA (36,1%)	PRENSA (39,4%)	PRENSA (63,2%)
SEXO	HOME (51%)	HOME (71,4%)	HOME (71%)

IDADE	34,8	41,5	37,7
TIPO DE XORNADA	COMPLETA (38,9%)	COMPLETA (57,1%)	COMPLETA (55,2%)
CONVENIO COLECTIVO	COÑECEO (67,8%) CONSIDÉRAO BO (76,3%)	COÑECEO (78,4%) CONSIDÉRAO BO (69%)	COÑECEO (80%) CONSIDÉRAO BO (68,8%)
DÍAS TRABALLADOS	21,5	22,47	23,43
HORAS TRABALLADAS	7,73	8,68	8,31
LINGUA NA QUE TRABALLAN	GALEGO (48,8%)	CASTELÁN (74%)	CASTELÁN (50%)
SATISFACCIÓN CO SALARIO	6,15	5,62	5,43
SATISFACCIÓN CO TRABALLO	6,26	6,17	6,91
INFORMACIÓNS/DÍA	3,77	3,55	4,65
SALARIO (PRENSA)	1096,7 €	888,2 €	1151,7 €

Táboa Nº 144. Perfís laborais dos xornalistas galegos

5.2.2. OS GALEGOFALANTES

Os galegofalantes son clara maioría en gabinetes, televisión e prensa, mentres que nas axencias son superados polos bilingües.

GALEGOFALANTES	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
%	53	48	56	75	30	36

Táboa Nº 145. Proporción de galegofalantes, por soporte

En canto á idade, hai unha maior proporción de galegofalantes entre os xornalistas máis novos, pero as cantidades son semellantes en todas as franxas de idade, agás na dos maiores de 55 anos, entre os que atopamos máis castelanfalantes.

IDADE	MENOS DE 30	31-40	41-50	MÁIS DE 50
%	56	54	57	35

Táboa Nº 146. Proporción de galegofalantes, por franxas de idade

O galego é a lingua maioritariamente empregada na televisión e nas oficinas dos gabinetes (superior ao setenta por cento), ten unha presenza forte na radio (41%) e é case inexistente nos xornais, revistas e axencias. Reforza o xa sabido de que a lingua galega úsase maioritariamente na televisión pública (TVG e TVE-G), o dato de que catro de cada dez xornalistas que aseguran empregar esta lingua no seu traballo están nalgún destes dous medios.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	8	41	78	70	15	26

Táboa Nº 147. Lingua de traballo, en función do medio

DÍAS E HORAS TRABALLADAS. Os galegofalantes traballan algo máis de 22 días cada mes (22,29), sendo os xornalistas de prensa os que máis (24), seguidos dos de radio e axencias (máis de 21). Os traballadores de televisión e gabinetes son os que gozan dun maior número de xornadas de lecer.

Asemade, os que teñen o galego como lingua habitual traballan máis de oito horas cada xornada (8,19). Novamente, son os redactores de prensa escrita os que máis traballan (case nove horas ao día), algo máis que os de axencias (8,54) e televisión (8,13). Os que teñen xornadas laborais máis curtas son os traballadores de radio e axencias, inferiores a oito horas.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	24,01	21,54	20,84	20,81	21	22,82

Táboa Nº 148. Días traballados ao mes en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	8,68	7,81	8,13	8,54	7,68	7,54

Táboa Nº 149. Horas traballadas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SATISFACCIÓN LABORAL. Os galegofalantes están máis satisfeitos co seu traballo (6,45 sobre dez) que co seu salario (5,96). Por soportes, son os xornalistas de gabinetes de comunicación os máis satisfeitos co seu soldo (7,33), mentres que nos restantes medios, a valoración baixa do seis. Esta dinámica repítese á hora de cualificar o traballo, aínda que neste caso a diferenza é menor.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	5,36	5,19	5,85	7,33	5,72	5,55

Táboa Nº 150. Satisfacción co salario, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	6,64	6,04	6	7,29	6,41	7,02

Táboa Nº 151. Satisfacción co traballo, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

NOTICIAS QUE ELABORAN CADA DÍA. Os galegofalantes elaboran unha media de case catro pezas de información cada día (3,88), existindo unha gran diferenza entre os xornalistas de radio e axencia (case sete) e os de televisión e gabinetes (menos de tres). Os de prensa redactan algo máis de catro.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	4,09	6,82	2,72	2,84	6,73	3,33

Táboa Nº 152. Informacións elaboradas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SALARIO. Os xornalistas galegofalantes mellor pagados son os que traballan en gabinetes de comunicación, con case 1500 euros mensuais, aínda que a distribución é bastante homoxénea e en ningún soporte baixa dos mil euros.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	1096,7	1328	1368,4	1476,2	1319,7	848,5

Táboa Nº 153. Salario mensual en €, en función da lingua habitual e do soporte

5.2.3. OS CASTELÁNFALENTES

A prensa diaria é o soporte no que os castelanfalantes representan unha proporción maior, un terzo do total. Pola contra, na televisión só o sete por cento dos traballadores teñen o castelán como lingua habitual.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	32	18	7	20	23	27

Táboa Nº 154. Lingua habitual, en función do medio

Entre as mulleres hai un maior número de castelanfalantes (26%) que entre os homes (21 por cento).

	CASTELÁN
HOME	20,9
MULLER	26,4

Táboa Nº 155. Lingua habitual, en función do sexo

A meirande proporción de castelanfalantes está entre os xornalistas maiores de cincuenta anos (36%), unha porcentaxe que contrasta co 17 por cento que representan os falantes de castelán entre os que se atopan entre corenta e cincuenta anos.

	MENOS DE 30	31-40	41-50	MÁIS DE 50
CASTELÁN	20	25	17	36

Táboa Nº 156. Lingua habitual, en función da idade

O castelán é a lingua de traballo maioritaria na prensa e nas axencias (son tres de cada catro traballadores), mentres que non chega ao corenta por cento na radio e apenas representa un de cada dez traballadores de televisión e gabinetes.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	77	37	11	11	77	57

Táboa Nº 157. Lingua de traballo, en función do medio

DÍAS E HORAS TRABALLADAS. Os castelanfalantes traballan unha media de algo máis de 23 días ao mes (23,35). Os xornalistas de axencias e de prensa son os que máis xornadas traballan (máis de 24), algo máis que os de gabinetes e radio. En cambio, os de televisión superan por pouco os 18 días traballados ao mes.

Ademais, os que teñen o castelán como lingua habitual traballan unha media de algo menos de oito horas ao día (7,84). Neste caso, son os xornalistas de televisión os que teñen xornadas máis extensas (8,54 horas), seguidos dos de gabinetes, prensa e axencias, que superan as oito horas, e dos de radio (7,49).

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	24,57	22,6	18,18	23,92	24,67	20,03

Táboa Nº 158. Días traballados ao mes en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	8,01	7,49	8,74	8,53	8	6,35

Táboa Nº 159. Horas traballadas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SATISFACCIÓN LABORAL. Os castelanfalantes están moi satisfeitos co seu traballo (cunha valoración de 6,70 sobre dez) e, en cambio, outorgan un aprobado bastante axustado aos seus salarios (5,36). Por soportes, atopamos unha gran diferenza entre os xornalistas de gabinetes, axencias e televisión, por un lado, que cualifican os seus soldos con valoracións que roldan o seis, e os de prensa e sobre todo radio, con cualificacións moito máis baixas (5,01 e 4,61). En canto á satisfacción laboral, a valoración rolda o seis en todos os casos, agás no das axencias, que sobe ate o oito.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	5,01	4,61	5,76	6,56	6,33	6,05

Táboa Nº 160. Satisfacción co salario, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	6,64	5,90	6,76	6,72	8,33	7,28

Táboa Nº 161. Satisfacción co traballo, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

NOTICIAS QUE ELABORAN CADA DÍA. Os xornalistas castelanfalantes elaboran unha media de 3,54 informacións ao día, algo máis de seis os de radio e menos de dous os de televisión e gabinetes.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	3,52	6,16	0,99	1,88	3	3,7

Táboa Nº 162. Informacións elaboradas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SALARIO. Os castelanfalantes que traballan en gabinetes son os mellor pagados, con máis de 1600 euros mensuais, unha cantidade moi superior aos dos restantes soportes, sobre todos aos de televisión, por debaixo dos mil euros.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CASTELÁN	1151,7	1075	985,3	1645,8	1252,1	973,9

Táboa Nº 163. Salario mensual en €, en función da lingua habitual e do soporte

5.2.4. OS BILINGÜES

Os xornalistas que empregan indistintamente as dúas linguas teñen unha presenza moi relevante nas axencias, onde representan case a metade dos traballadores, e tamén en radio e televisión, onde chegan a ser un terzo do total. Nos restantes soportes, a súa presenza é mínima.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	15	33	36	5	47	37

Táboa Nº 164. Lingua habitual, en función do medio

Son as mulleres as xornalistas que en maior medida se declaran bilingües, sendo esta opción a escollida por tres de cada dez.

	BILINGÜE
HOME	20,9
MULLER	29,2

Táboa Nº 165. Lingua habitual, en función do sexo

A proporción de bilingües mantense estable en todas as franxas de idade, sendo máis elevada entre os maiores de cincuenta anos.

	MENOS DE 30	31-40	41-50	MÁIS DE 50
CALQUERA	24	21	27	30

Táboa Nº 166. Lingua habitual, en función da idade

Os xornalistas de radio son os que en maior medida din que empregan os dous idiomas na súa actividade profesional, algo que fan dous de cada dez, unha porcentaxe semellante á rexistrada nos gabinetes. Pola contra, televisión e axencias son os soportes nos que este caso se produce en menos xornalistas.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
NAS DÚAS	15	22	11	19	8	17

Táboa Nº 167. Lingua de traballo, en función do medio

DÍAS E HORAS TRABALLADAS. Os xornalistas que empregan calquera dos idiomas traballan máis de 22 días ao mes e máis de oito horas ao día. Por soportes, o número de días é moi homoxéneo, axustándose todos á media, agás a prensa, que supera os 24 días e medio. Pola contra, en canto á duración

media da xornada laboral, atopamos unha gran desviación nos xornalistas de gabinetes (dez horas), case dúas máis que nos restantes soportes.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	24,52	22,23	22,01	22	21,68	21,04

Táboa Nº 168. Días traballados ao mes en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	8,27	8,17	8,65	10	7,33	8,75

Táboa Nº 169. Horas traballadas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SATISFACCIÓN LABORAL. Os traballadores bilingües están igualmente máis satisfeitos co seu traballo (6,65) que co seu salario (5,54). Por soportes, son os xornalistas de axencia os únicos que outorgan unha valoración inferior a cinco aos seus soldos e, pola contra, os de gabinetes soben de seis. Tamén son os xornalistas de gabinetes os máis satisfeitos co seu traballo (oito puntos sobre dez), poren, a valoración é alta en todos en os soportes, superior a seis en todos, agás novamente nas axencias.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	5,28	5,61	5,4	6,5	4,93	6,19

Táboa Nº 170. Satisfacción co salario, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	6,32	6,29	6,6	8	5,6	8,02

Táboa Nº 171. Satisfacción co traballo, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

NOTICIAS QUE ELABORAN CADA DÍA. Os xornalistas bilingües elaboran algo máis de cinco informacións cada día (5,35), sobre todo os de radio (case oito) e axencias (sete e media).

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	4,74	7,9	4,04	3	7,53	4,1

Táboa Nº 172. Informacións elaboradas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SALARIO. Entre os xornalistas bilingües, os que máis cobran son os de axencias e radio (algo máis de 1300 euros mensuais) e os que menos os de prensa e gabinetes (menos de 900).

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
BILINGÜE	888,2	1347,4	1293,5	888,2	1347,4	1293,5

Táboa Nº 173. Salario mensual en €, en función da lingua habitual e do soporte

5.3. USO DA LINGUA

As diferenzas que se atopan o comparar datos de uso de galego como lingua habitual cos de emprego desta lingua no traballo fai necesaria que esta exploración dos rexistros aporte tamén datos inéditos ata agora sobre esa dobre utilización de modo que cando menos se deixen debuxadas os fluxos de incrementos ou decrecementos de uso ó pasar de ámbitos privados (habitual) á esfera pública (laboral). Tamén se fai necesario un ollar conxunto sobre os perfís de galegofalantes, castelanfalantes e bilingües descritos nas páxinas anteriores.

5.3.1. GALEGO COMO LINGUA HABITUAL

A lingua nas relacións persoais non ten por que coincidir coa das relacións laborais. Por iso se estimou procedente un primeiro desglose de datos en función da escolla do galego como soporte habitual de comunicación, independentemente do que se faga no traballo.

SOPORTE. Cando se consideran as características lingüísticas en función do soporte atópanse diferenzas significativas que reforzan a idea de que a lingua habitual dos xornalistas dista de ser uniforme, xa que a maioritaria para tres de cada catro xornalistas de gabinete é o galego, mentres que entre os xornalistas de axencia invértense as cifras e tres de cada catro empregan o castelán ou son bilingües.

LINGUA	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
CALQUERA	15	33	36	5	47	37
CASTELÁN	32	18	7	20	23	27

CALEGO	53	48	56	75	30	36
--------	----	----	----	----	----	----

Táboa Nº 174. Lingua habitual, en función do medio

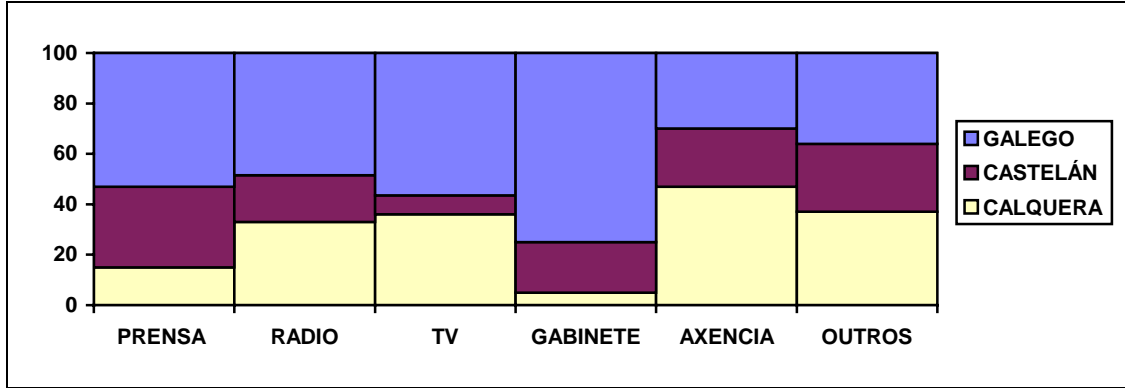

Figura Nº 108. Lingua habitual, en función do medio

SEXO. Hai, igualmente, diferenzas estimables en función do sexo. Deste xeito, a porcentaxe de homes que ten como lingua habitual o galego supera en 14 puntos á de mulleres.

	GALEGO	CASTELÁN	CALQUERA
HOME	58,1	20,9	20,9
MULLER	44,4	26,4	29,2

Táboa Nº 175. Lingua habitual, en función do sexo

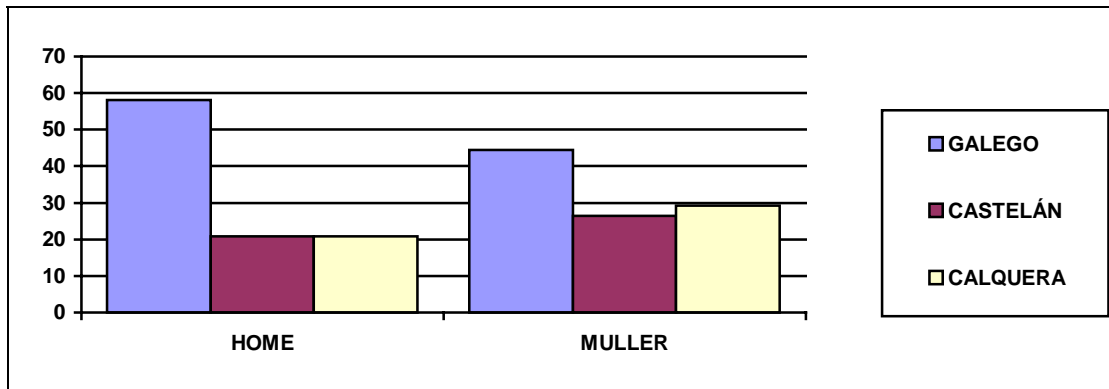

Figura Nº 109. Lingua habitual, en función do sexo

IDADE. Os xornalistas, canto máis novos son, en maior proporción se declaran galegofalantes. Entre os menores de 30 anos, máis da metade asegura ter o galego como lingua habitual (nos maiores de 50 anos a proporción baixa ate o 35 por cento). Pola contra, os castelanfalantes representan arredor de un de cada cinco entre os menores de 50 anos e o 36 por cento entre os que superan esa idade. En xeral, obsérvase unha tendencia de predominio de galego nas franxas inferiores que se vai equilibrando co castelán ata quedar equiparado nas zonas de maior idade:

LINGUA	MENOS DE 30	31-40	41-50	MÁIS DE 50
CALQUERA	24	21	27	30
CASTELÁN	20	25	17	36
GALEGO	56	54	57	35

Táboa Nº 176. Lingua habitual, en función da idade

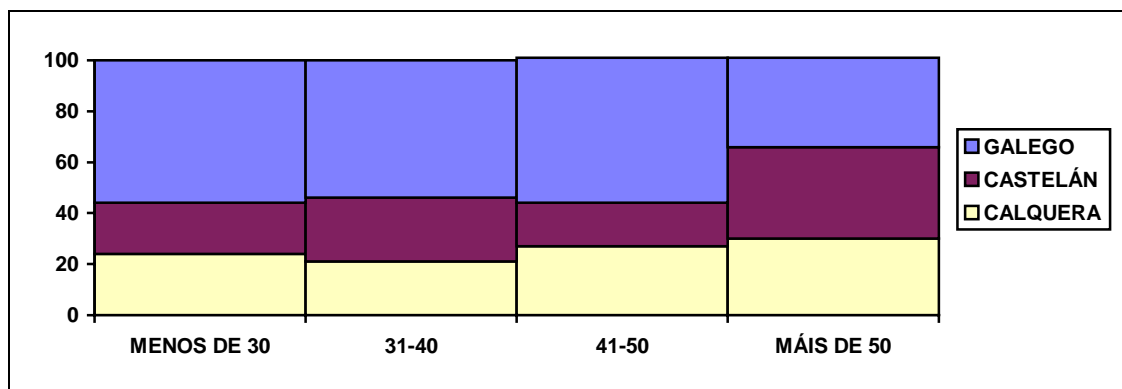

Figura Nº 110. Lingua habitual, en función da idade

5.3.2. GALEGO COMO LINGUA EMPREGADA NO TRABALLO

O uso da lingua do traballo reflicte unha maior interrelacións coas cifras de uso lingüístico como soporte das mensaxes informativas que se achegan ás

audiencias. Bo exemplo é o dato de uso de galego nos xornalistas que traballan na escrita: Usan galego nas relacións persoais cinco de cada dez (53%). Este cinco, catro acaban por empregar o castelán como lingua de traballo, co que a porcentaxe de uso de galego entre os xornalistas de prensa (8%) equiparase á de uso da lingua como soporte xeral na prensa de Galicia (5,15%, sen *Galicia Hoxe* e 10,74%, con *Galicia Hoxe*).

DIFERENZAS POR SOPORTE: En relación á lingua empregada no traballo, atópanse dous bloques que coinciden cos sectores nos que é maioritaria a titularidade pública dos medios: prensa e axencias empregan case exclusivamente o castelán; os xornalistas de televisión e os dos gabinetes empregan como lingua de traballo o galego. Na radio, máis equilibrado en cuanto ó peso dos cadros de persoal ca televisión, hai un reparto moi igualado entre castelán e galego.

LINGUA	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
NAS DÚAS	15	22	11	19	8	17
CASTELÁN	77	37	11	11	77	57
GALEGO	8	41	78	70	15	26

Táboa Nº 177. Lingua de traballo, en función do medio

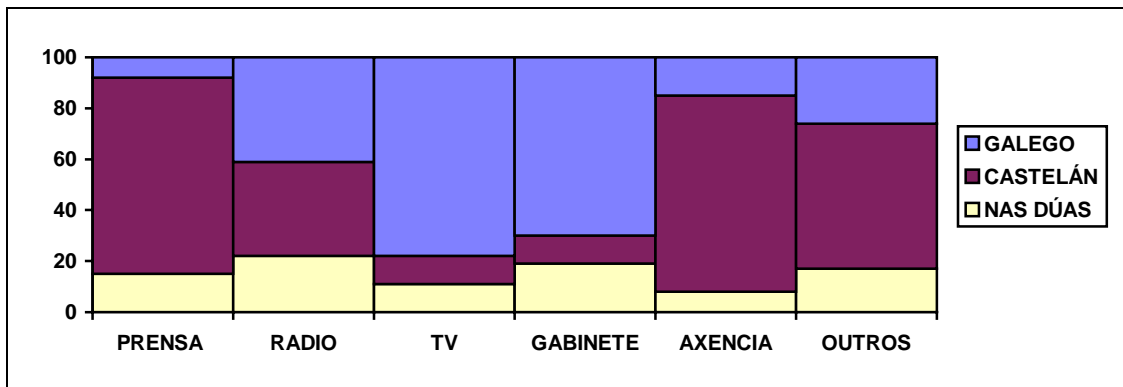

Figura Nº 111. Lingua de traballo, en función do medio

SEXO. Atópanse diferenzas significativas en canto á lingua maioritaria de traballo, sendo para os homes o castelán e para as mulleres o galego (ao revés que no caso da lingua habitual). En todo caso, estas diferenzas veñen dadas pola estratexia do medio (os homes traballan en maior medida na prensa) e non tanto por dependencia directa de ser unha escolla persoal do xornalista.

SEXO	GALEGO	CASTELÁN	CALQUERA
HOME	28,9	53	18,1
MULLER	48,7	38,7	12,6

Táboa Nº 178. Lingua de traballo, en función do sexo

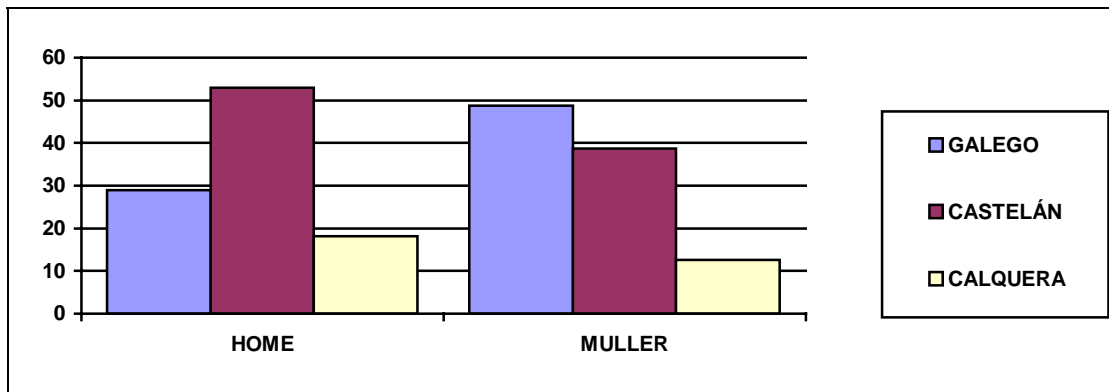

Figura Nº 112. Lingua de traballo, en función do sexo

IDADE. Igual que no uso persoal da lingua, a proporción de xornalistas que traballan en galego é maior canto máis novos son os profesionais. Así, son maioría entre os menores de 30 anos, roldan o 35 por cento entre os situados entre trinta e cincuenta e só chegan a un de cada dez entre os maiores de 51 anos. Polo tanto, a medida que avanzamos nas franxas de idade aumentan os xornalistas que traballan en castelán, pero tamén o fan os bilingües.

	MENOS DE 30	31-40	41-50	MÁIS DE 50
NAS DÚAS	8	15	19	33

CASTELÁN	43	49	47	55
GALEGO	49	35	34	12

Táboa Nº 179. Lingua de traballo, en función da idade

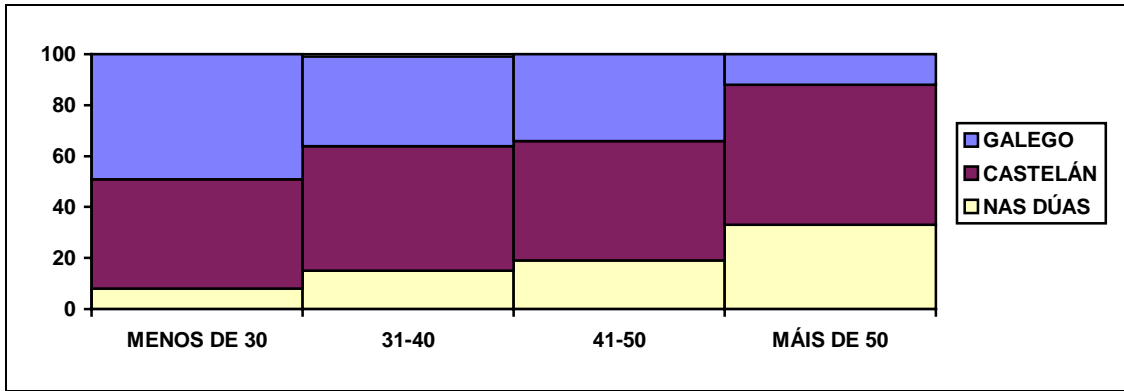

Figura Nº 113. Lingua de traballo, en función da idade

Facendo un análise comparativo entre os dous usos da lingua (habitual e no traballo), os xornalistas máis novos empregan máis o galego, pero as diferenzas na súa media de idade non son significativas se nos referimos á súa lingua habitual. En cambio, son algo maiores en canto á lingua empregada no traballo: inferior a 35 anos de media os galegofalantes, tres anos máis os castelanfalantes e máis de corenta os bilingües.

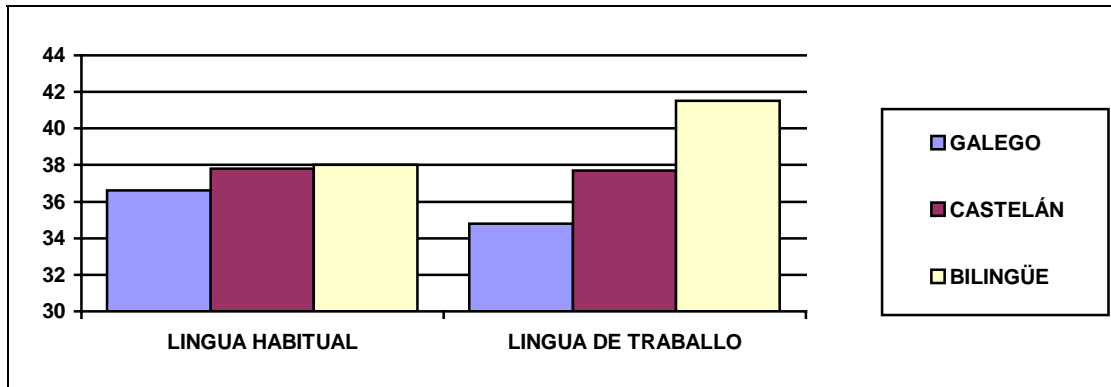

Figura Nº 114. Media de idade segundo lingua habitual e lingua de traballo.

5.4. A SITUACIÓN LABORAL EN FUNCIÓN DA LINGUA

SOPORTE: Os castelanfalantes traballan maioritariamente na prensa diaria (seis de cada dez, o 57%), en moita maior proporción que os galegofalantes (catro de cada dez) e os bilingües (só dous de cada dez). A lingua galega úsase maioritariamente na televisión pública (TVG e TVE-G), posto que catro de cada dez xornalistas que aseguran empregar a nosa lingua no seu traballo traballan nestes dous medios.

TIPO DE XORNADA: Os castelanfalantes (tanto os habituais como os que o usan no traballo) teñen xornada completa en maior medida que os galegofalantes. A diferenza é dun dez por cento ao referírmonos á súa lingua habitual e de máis de quince se falamos da lingua na que se desenvolven no seu traballo.

	SDO. LINGUA HABITUAL	SDO. LINGUA DO TRABALLO
GALEGO	46,3	38,9
CASTELÁN	57,1	55,2
BILINGÜES	48,6	57,1

Táboa Nº 180. Porcentaxe de xornalistas con xornada completa, segundo lingua habitual e de traballo

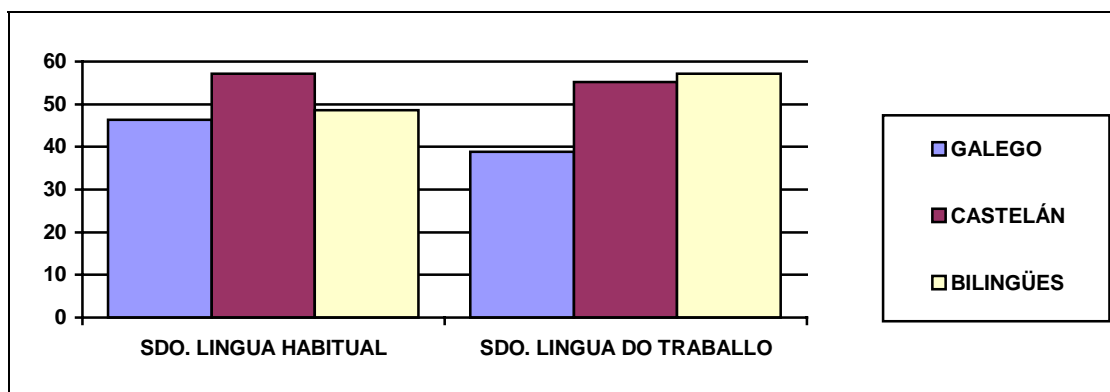

Figura Nº 115. Xornalistas con xornada completa, segundo lingua habitual e de traballo

CONVENIO COLECTIVO: Os galegofalantes coñecen o seu convenio colectivo en maior medida que os castelanfalantes, aínda que menos que os bilingües. Os niveis de aceptación do convenio entre os que o coñecen é semellante para todos, cun maior índice de rexeitamento entre os que usan o castelán.

COÑECE O CONVENIO?	SI			NON
	CONSIDÉRAO BO?			
	SI	NON		
GALEGO	75,8	71,7	28,3	24,2
CASTELÁN	67,9	65,8	34,2	32,1
BILINGÜES	81,1	74,4	25,6	18,9

Táboa Nº 181. Coñecemento e aceptación dos convenios colectivos, en función da lingua habitual

DÍAS E HORAS TRABALLADOS: Apréciáanse mínimas diferenzas entre castelán e galegofalantes no tocante ao tempo traballado e as oscilacións debemos xustificalas máis no soporte no que desenvolvan a súa actividade que nos seus hábitos lingüísticos. Os datos indican que os galegofalantes traballan menos días ao mes (pero máis horas cada día) que os castelanfalantes, sendo os que se declaran bilingües os que máis días ao mes e horas ao día traballan de todos.

En canto aos días traballados, en función do soporte repítese a tendencia xeral: (máis xornadas de traballo ao mes para os castelanfalantes en todos os medios, agás para os de televisión e os englobados en “outros”). Por suposto, apréciáanse diferenzas importantes entre soportes, sendo os xornalistas de prensa e radio os que teñen menos días libres cada mes e os de televisión os que máis.

Polo que atinxe á media de horas traballadas cada día, os galegofalantes, como dicíamos ao comezo, traballan máis tempo que os castelanfalantes (aínda que menos que os bilingües), sobre todo en prensa e radio, sendo televisión unha excepción, pois neste soporte, os que teñen o castelán como lingua habitual son os que traballan máis horas.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	24,01	21,54	20,84	20,81	21	22,82
CASTELÁN	24,57	22,6	18,18	23,92	24,67	20,03
BILINGÜE	24,52	22,23	22,01	22	21,68	21,04

Táboa Nº 182. Días traballados ao mes en función da lingua habitual e do soporte

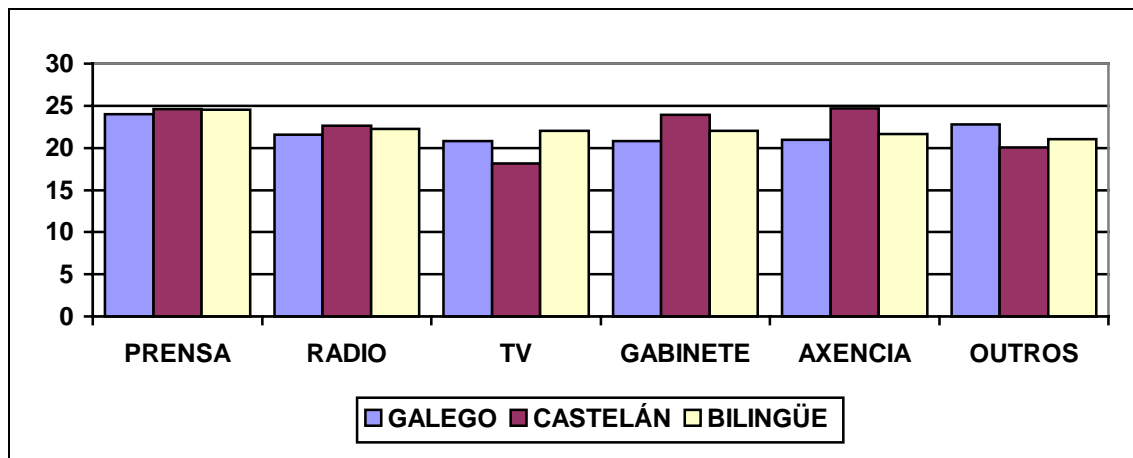

Figura Nº 116. Días traballados ao mes en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	8,68	7,81	8,13	8,54	7,68	7,54
CASTELÁN	8,01	7,49	8,74	8,53	8	6,35
BILINGÜE	8,27	8,17	8,65	10	7,33	8,75

Táboa Nº 183. Horas traballadas ao día en función da lingua habitual e do soporte

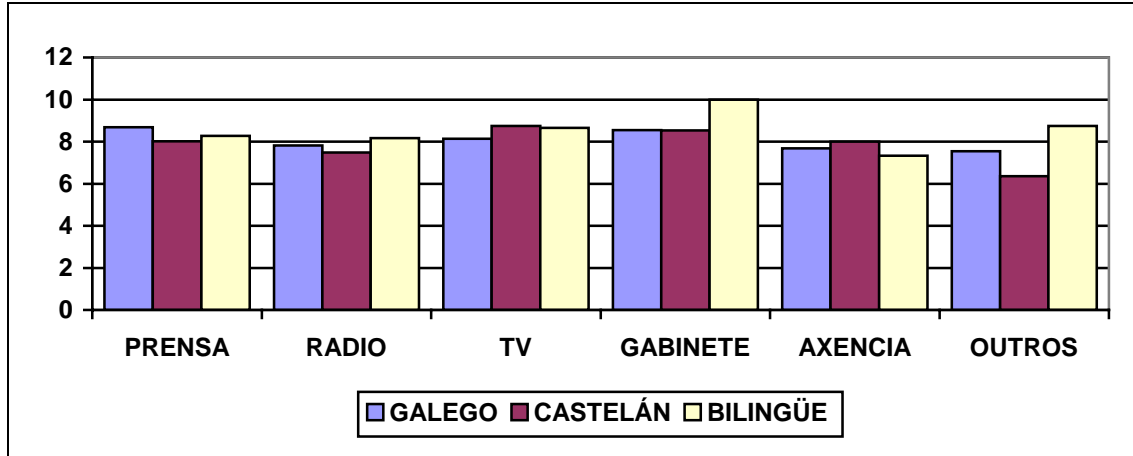

Figura Nº 117. Horas traballadas ao día en función da lingua habitual e do soporte

LINGUA NA QUE TRABALLAN: Menos da metade dos xornalistas galegofalantes desenvolve o seu labor na súa lingua. Mentres, tres de cada catro castelanfalantes si traballa en castelán. Finalmente, entre os castelanfalantes, só un de cada dez traballa en galego.

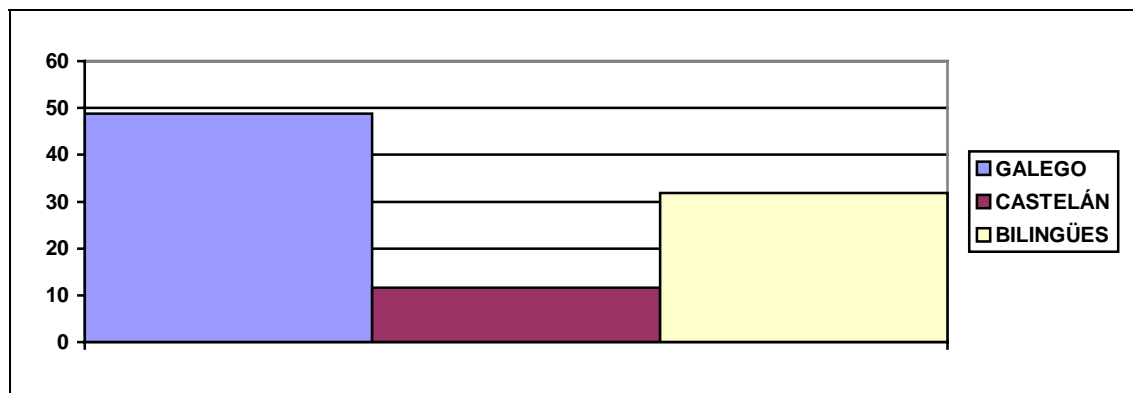

Figura Nº 118. Uso do galego no traballo, en función da lingua habitual

SATISFACCIÓN LABORAL: A maior parte dos traballadores considera axeitadas as súas condicións laborais, independentemente da súa lingua

habitual. Poren, no grao de satisfacción atopamos variacións dependendo de se a lingua habitual do enquisado é o castelán, o galego ou as dúas. Os galegofalantes maniféstanse máis satisfeitos cos seus salarios que os que falan en castelán e, en cambio, menos satisfeitos co seu traballo.

Por soportes, a valoración que os galegofalantes fan do seu salario é especialmente alta nos gabinetes, nos que supera o sete sobre dez (7,33). En xeral, a valoración dos falantes de galego é máis alta cá dos castelanfalantes, coa excepción dos traballadores de axencias.

En canto á satisfacción co traballo, os datos invértense e son os castelanfalantes os máis satisfeitos. Iso si, a súa valoración só é máis alta cá dos que falan galego en televisión e axencias, é a mesma na prensa, e é menor en radio e gabinetes.

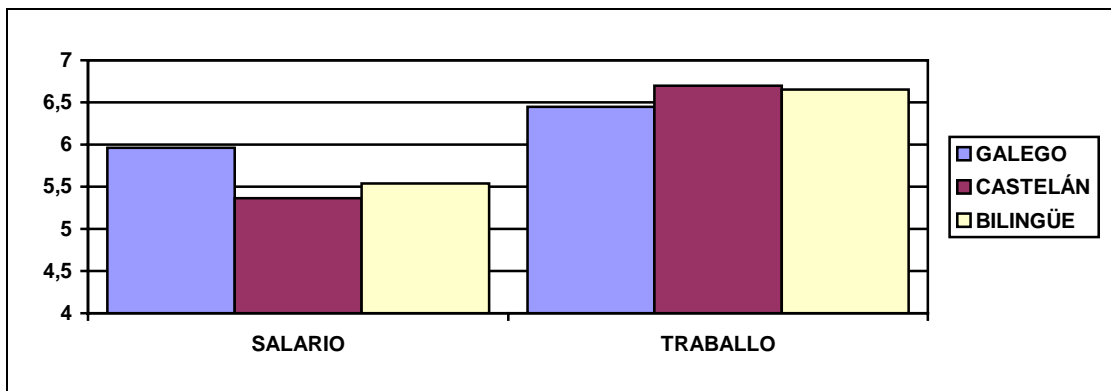

Figura Nº 119. Nivel de satisfacción laboral, de 1 a 10, en función da lingua habitual

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	5,36	5,19	5,85	7,33	5,72	5,55
CASTELÁN	5,01	4,61	5,76	6,56	6,33	6,05
BILINGÜE	5,28	5,61	5,4	6,5	4,93	6,19

Táboa Nº 184. Satisfacción co salario, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

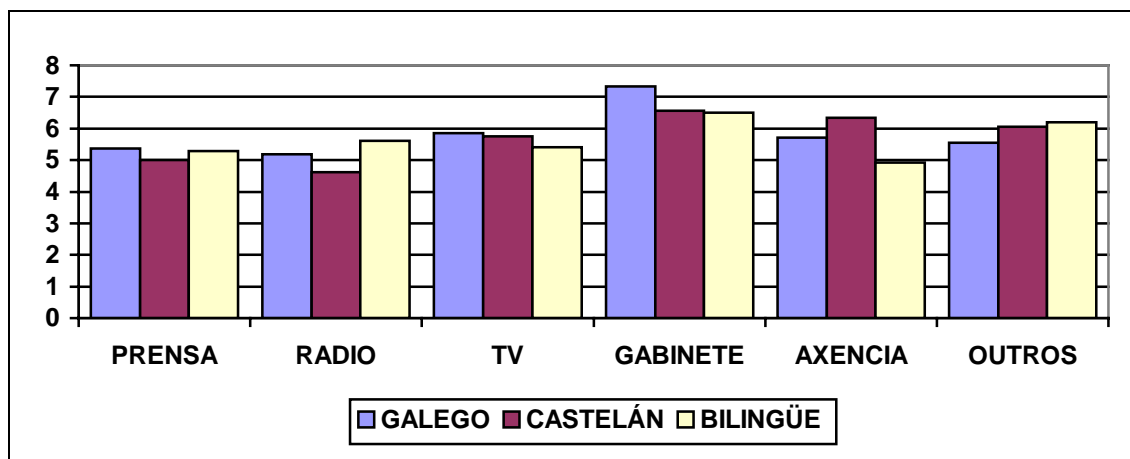

Figura Nº 120. Satisfacción co salario, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	6,64	6,04	6	7,29	6,41	7,02
CASTELÁN	6,64	5,90	6,76	6,72	8,33	7,28
BILINGÜE	6,32	6,29	6,6	8	5,6	8,02

Táboa Nº 185. Satisfacción co traballo, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

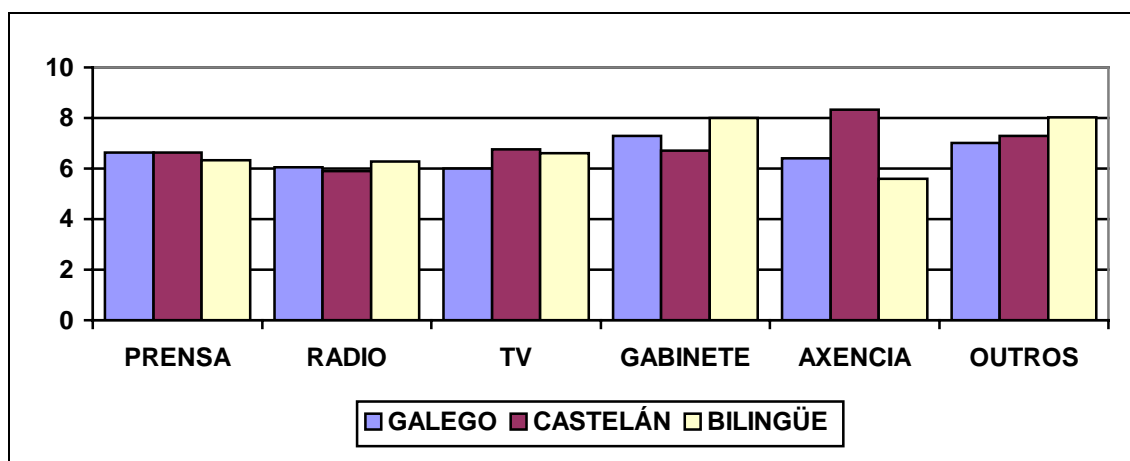

Figura Nº 121. Satisfacción co traballo, de 1 a 10, en función da lingua habitual e do soporte

NÚMERO DE INFORMACIÓNS ELABORADAS CADA DÍA: A media de informacións elaboradas cada día depende máis do soporte no que traballe un xornalista que da súa lingua habitual (véxanse por exemplo as diferenzas existentes entre as medias dos xornalistas de axencias ou radio e as dos profesionais da televisión e os gabinetes). En todo caso, hai que salientar que os datos resultantes da enquisa indican un sorprendente desequilibrio, no que os galegofalantes elaboran en certos soportes (tv, axencias, gabinetes) ao redor do dobre de informacións que os seus compañeiros castelanfalantes. No resto dos soportes, sen ser tan grandes as diferenzas, as medias sempre son superiores para os falantes de galego que para os de castelán. En todo caso, son os bilingües os que elaboran un maior número de informacións en todos os soportes.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	4,09	6,82	2,72	2,84	6,73	3,33
CASTELÁN	3,52	6,16	0,99	1,88	3	3,7
BILINGÜE	4,74	7,9	4,04	3	7,53	4,1

Táboa Nº 186. Informacións elaboradas ao día en función da lingua habitual e do soporte

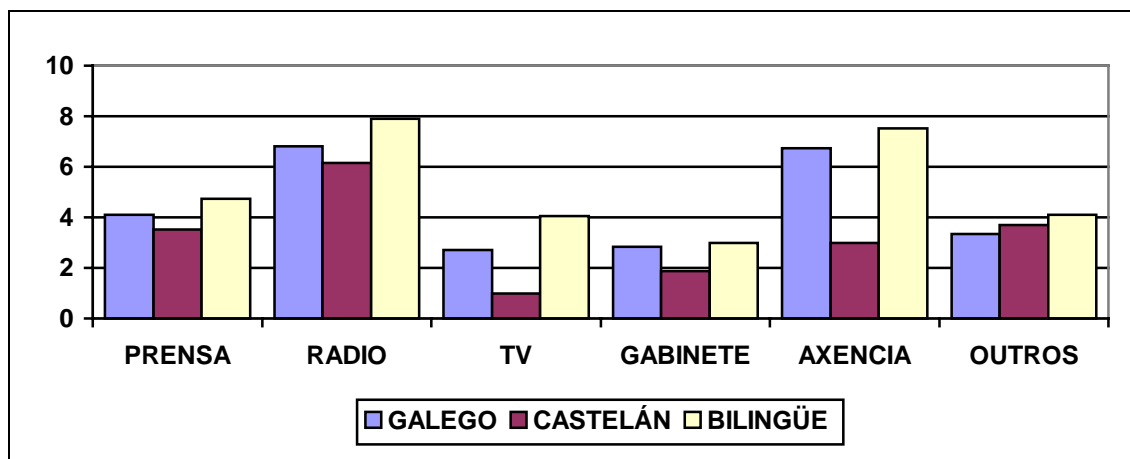

Figura Nº 122. Informacións elaboradas ao día en función da lingua habitual e do soporte

SALARIO: Cos salarios sucede o mesmo que coa media de informacións elaboradas cada día e dependen moito máis do soporte de traballo que da lingua usada por cada xornalista. Poren, no caso dos soldos non podemos achar unha tendencia clara. Os galegofalantes son os mellor pagados en televisión; os castelanfalantes, en prensa e gabinetes; e os bilingües en radio, axencias e “outros”.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETE	AXENCIA	OUTROS
GALEGO	1096,7	1328	1368,4	1476,2	1319,7	848,5
CASTELÁN	1151,7	1075	985,3	1645,8	1252,1	973,9
BILINGÜE	888,2	1347,4	1293,5	888,2	1347,4	1293,5

Táboa Nº 187. Salario mensual en €, en función da lingua habitual e do soporte

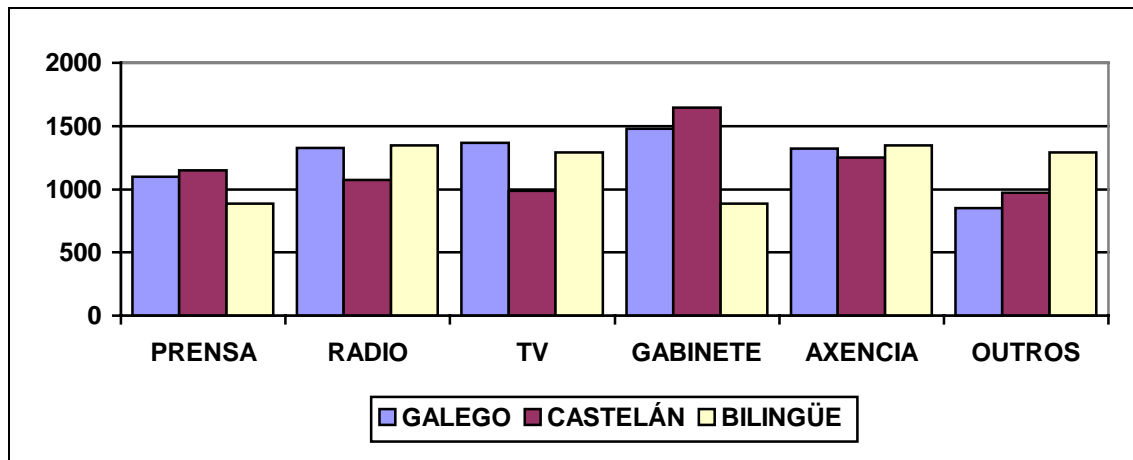

Figura Nº 123. Salario mensual en €, en función da lingua habitual e do soporte

5.5. O FUTURO: OS ESTUDIANTES DE XORNALISMO EN PRÁCTICAS

A evolución que siga o galego nos medios vai a depender máis das estratexias comerciais das empresas xornalísticas que da decantación lingüística dos redactores. Sen embargo, xa se ten sinalado que esta actitude dos xornalistas ó escoller galego ou castelán para se comunicar ten tamén o seu reflexo no uso da lingua como soporte e vehículo das informacións que se achegan ás audiencias. Por iso se considerou interesante definir as tendencias dos que se están a formar en Galicia para seren xornalistas e optouse por deseñar un inquérito entre os alumnos da Facultade de Ciencias da Comunicación da Universidade de Santiago que xa tiveran realizado prácticas laborais en empresas do sector.

O cuestionario pasouse a unha mostra de 68 alumnos de terceiro e cuarto curso de Xornalismo que fixeran prácticas en medios de comunicación e gabinetes de prensa, o que representaba máis do 50% da oferta de prazas. Case a metade fixera prácticas en prensa (44,1%), catro de cada dez estiveron na radio (38,2%) e un dez por cento nalgunha televisión (10,3%). Só catro dos enquisados escolleran facer prácticas nun gabinete de comunicación (o 5,9%), mentres que nas axencias só estiveran o 1,5% dos alumnos. Ningún dos estudantes preguntados tiña experiencia nun medio electrónico. Estes datos serviron tamén para constatar novamente que o xornalismo galego do século XXI vai ser de xénero feminino: Tres de cada catro estudantes son mulleres (76,5%). Pola dimensión da mostra (moi ampla pero non suficientemente representativa por tratarse dun universo moi reducido) as conclusións non se poden tomar como referentes plenamente fiables e so son, en todo caso, definidoras de tendencias, que é o que se pretendía o realizala.

	PRENSA	RADIO	TV	GABINETES	AXENCIAS
MULLERES	22	19	6	4	1

HOMES	8	7	1	0	0
TOTAL	30	26	7	4	1

Táboa Nº 188. Número de alumnos por medio e sexo

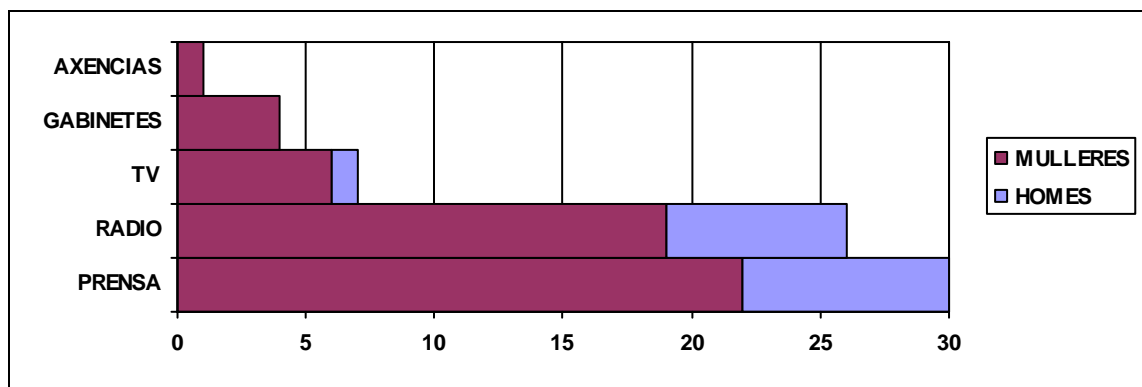

Figura Nº 124. Número de alumnos por medio e sexo

Para avaliar o uso da lingua, ofreceuse o formulario das preguntas nas dúas linguas. Tratábase de forzar que a resposta o cuestionario ofrecera un primeiro elemento de análise de decantación lingüística en castelán ou en galego para non ter que traballar con datos de declaración de uso. O resultado foi que dous terzos das enquisas se devolveron cubertas en lingua galega (64,7%). Como veremos máis adiante, curiosamente, e ó contrario do que sucedía cos xornalistas dos medios, nesta ocasión as cifras de escolla foron superiores ás de declaración de uso de galego. E dicir, foron mais os que usaron o galego que os que recoñeceron facelo. Por sexos, a proporción de estudantes que contestaron en galego foi lixeiramente superior entre os homes (68,7%) que entre as mulleres (63,5%)

	GALEGO	CASTELÁN
MULLERES	33	19
HOMES	11	5
TOTAL	44	24

Táboa Nº 189. Número de respostas en galego e castelán, por sexo

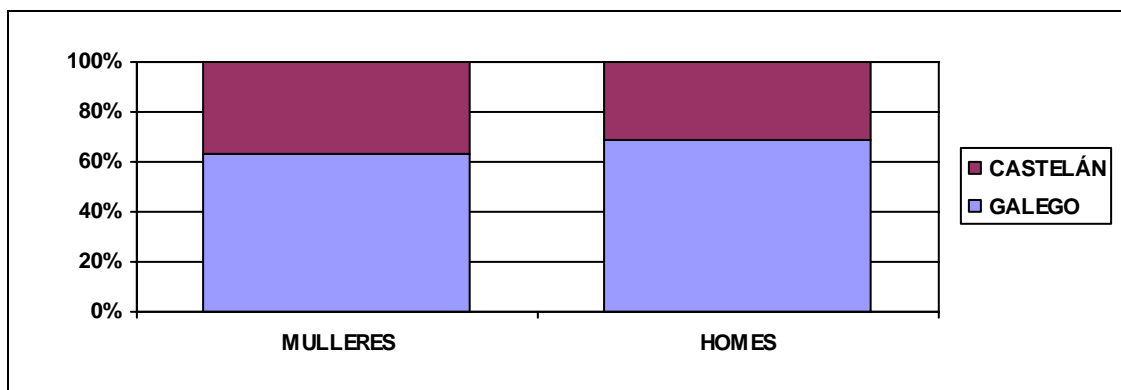

Figura Nº 125. Número de respostas en galego e castelán, por sexo

Preguntóuselles pola lingua que empregaban habitualmente para “pensar”, escribir e falar. Poren, a pregunta sobre o idioma na que “pensan” non foi comprendida axeitadamente pola maioría dos enquisados, que ante as dúbidas preferiron deixala en branco. Tan só responderon catro, dous apostando polo galego e un polo castelán, mentres que o último estudante afirmou pensar nas dúas linguas.

Das outras respostas dedúcese que a metade dos estudantes enquisados declárase castelanfalante (51,47%), catro de cada dez di empregar unicamente o galego, e un dez por cento afirma usar a diario os dous idiomas. Os que falan castelán son maioría en todos os soportes, sobre todo entre os que fixeron prácticas en televisión e gabinetes. Tan só en prensa os galegofalantes acadan unha proporción próxima.

fala	PRENSA	RADIO	TV	GABINETES	AXENCIAS	TOTAL
GALEGO	53,33	50,00	42,86	25	0	48,53
CASTELÁN	56,67	61,54	57,14	75	100	60,29

Táboa Nº 190. Estudantes que declaran falar en cada lingua, sumados os bilingües

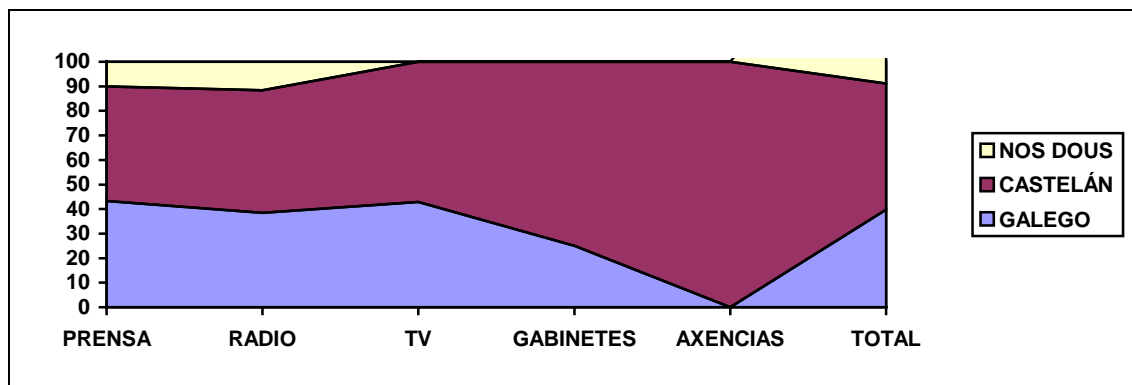

Figura Nº 126. Proporción de estudantes que declaran falar en cada lingua

Como vimos anteriormente, os estudantes falan máis en castelán que en galego. Pola contra, escriben maioritariamente na nosa lingua (faino o 55,88%), mentres que os que escriben en español son menos de catro de cada dez (39,71%). Os xornalistas que fixeron prácticas en radio e televisión son os que en maior medida empregan o galego á hora de escribir, mentres que entre os que traballaron en empresas de prensa as proporcións aparecen máis igualadas.

Os datos reflicten que un grupo numeroso de estudantes de xornalismo fala en castelán, pero escribe en galego. Este uso diferenciado de cada lingua á hora de realizar distintas actividades sorprende, sobre todo por ser exactamente o contrario que o que leva a cabo cada día boa parte da poboación: unha parte moi importante dos galegofalantes le e escribe en castelán⁶.

ESCRIBE	PRENSA	RADIO	TV	GABINETES	AXENCIAS	TOTAL
GALEGO	63,33	65,38	57,14	25	0	60,29
CASTELÁN	46,67	34,62	42,86	75	100	44,12

Táboa Nº 191. Estudantes que declaran escribir en cada lingua, sumados os bilingües.

⁶ Nas prácticas que desenvolven durante a carreira os estudantes teñen total liberdade de escolla para facelas en galego ou castelán e decántanse maioritariamente polo galego.